

Kisegítés drámapedagógiai módszerrel a Benedek Elek Általános Iskolában

Gellai Illés (gyógypedagógus)

Mit tanuljanak a gyerekek az iskolában? Mit és hogyan tudunk a legjobban tanítani?

Újra át kell gondolnunk ezeket a kérdéseket mindnyájunknak, annak érdekében, hogy a pedagógiai dokumentumok szükséges modernizálását meghaladóan, a valóságosan ható pedagógiai folyamatokba is hatékonyan, újítóan legyünk képesek beavatkozni. A *Kisegítő iskolák* – ma is érvényben lévő – *nevelési és oktatási terve* (1979, 1980, 1982) a kisegítő iskola feladatát az egész személyiség – az értelem, az érzelem, a fizikum, a jellem – harmonikus és differenciált fejlesztésében határozza meg. Tette mindezt úgy, hogy a nevelés feltételrendszerét, a szubkultúrák létét, a csoportok, az életkörülmények, a települési viszonyok különbségeit figyelmen kívül hagyta. Nem alakított ki új szemléletmódot: megmaradt a nevelést az egyénre való tudatos ráhatásként definiáló értelmezésnél. A környezet szervezése, a fejlesztésben érdekelt szülők bevonása sem történt meg. A tananyagot nem igazította célkitűzéseire: ismeretközpontú maradt.

1996 októberében a NAT kiegészítéseként elkészült egy szakmai javaslat *A fogyatékos tanulók iskolai oktatásának tantervi irányelvei* címmel, mely általános fejlesztési elveket alkalmaz, és – elfogadását követően – a helyi tanterveket a minimális teljesítmények szintjén szabályozza. Ezen dokumentum alapján kezdődhet meg az enyhe fokban értelmi fogyatékos, vagy korszerűbb megfogalmazásban a *tanulásban akadályozott tanulók* általános iskolai helyi tantervének kidolgozása.

E dokumentum megállapítja, hogy „az iskolák a helyi tanterveiket egészítsék ki azokkal a fejlesztő programokkal, amelyek a hatékonyabb társadalmi beilleszkedést szolgálják és a kulturális környezet okozta hátrányokat ellensúlyozzák”. Kiemeli a kommunikáció problémakörét, a kapcsolatfelvétel és -fenntartás hiányosságait, az együttműködés és a kapcsolatépítés zavarait mint a tanulók teljesítményét akadályozó tényezőket.

Iskolánk – a tanulásban akadályozott gyermekek nevelésével foglalkozó Budapest, XIV. kerületi Benedek Elek Általános Iskola – pedagógiai programjában kiemelt szerepe van a drámapedagógiának, a dramatikus nevelésnek. Munkacsoport alakult e módszertan és szemléletmód adaptálására, fejlesztésére és terjesztésére. Jó feltöltést adott, hogy nyáron három munkatárs együtt vett részt a *Móka János* vezette dunavecsei drámapedagógiai táborban. 1992 óta rendszeresen bemutató foglalkozásokat tartottunk tanártársainknak, valamint az iskolánkba látogató vezetőképzős és főiskolai hallgatóknak.

Majd egy hónapja a felnőttek számára együttműködést fejlesztő drámajáték-foglalkozást tartottunk, melynek eredményessége a résztvevők lelkesülésén volt mérhető.

Tervezzük a továbblépés útját:

- Szeretnénk szorosabb szakmai kapcsolatot kialakítani a Zsámbéki Katolikus Tanítóképző Főiskola Drámapedagógiai Tanszékének tanáiraival, *Gabnai Katalinnal* és *Móka Jánossal*.
- Helyi intenzív szakmai továbbképzést szervezünk kollégáinknak.
- Az iskolai könyvtárban megfelelő, a továbbképzéseket segítő szakkönyvtári részt alakítunk ki.
- Kidolgozás alatt van a Szín-Kör-Játék önálló tárgy programja.

SZÍN-KÖR-JÁTÉK

A „Szín-kör-játék” a tanulásban akadályozott diákok – széles értelemben vett – kommunikációs képességeinek intenzív fejlesztése mellett a drámapedagógia eszköztárával dolgozik az egész személyiség differenciált fejlesztésén.

Tartalmilag a NAT „Anyanyelv és irodalom – kommunikáció” és „Művészet – dráma” részterületeihez illeszkedik, illetve összeilleszti ezeket, kiegészítve és kibővítve ezen műveltségterületek tanulóink speciális adottságainak, képességeinek megfelelően. A „Szín-kör-játék”-kal azt a szocializálódást segítjük, amelyre nevelteinknek olyannyira szükségük van.

Világszerte tapasztalható, hogy az iskola egyre inkább elszakad a mindennapi élettől, a tanulók problémavilágától, és egyoldalúan az ismeretátadás mind zsúfoltabb színterévé válik. Az iskolai rendszer a teljes személyiség értékelése helyett jószerivel az intellektuális teljesítmények kiemelt kezelésére és jutalmazására összpontosít. Holott megszűnt az iskola monopolnak mondható helyzete a tudáselosztás területén, az utca, a tömegkommunikáció immár állandó kihívás az iskola számára.

Az iskolai szocializáció részei az ismereteken túl az ízlést, érzelmi viszonyulásokat és viselkedést közvetítő elemek, tudások. E tudásfajta a szociális tanulás szükségszerűen lezajló folyamatában spontánul, ön-

kéntelenül épülnek bele a személyiségbe.

Célunk kell legyen, hogy ne váljon szét a kívülről hozott tudás és az iskolai tudás a tanulók fejében!

Célunk kell legyen, hogy a tantervben helyet és időt biztosítsunk tanulóink szocializációs hiányosságainak és sérüléseinek kisegítésére!

Hazánkban is, mint a legtöbb országban, az utóbbi évtizedekben a családi nevelés hatása csökkent. Megváltozott a család életmódja, a szülőknek kevesebb az idejük, lehetőségük, hogy gyermekeikkel együtt legyenek. Még rosszabb a helyzet az enyhe értelmi fogyatékos gyermeket nevelő családokban.

Szociális felmérések tanulsága szerint e családok 40%-a anyagi, vagy környezeti ok miatt veszélyeztetett, és 30%-ukban a szülők egyáltalán nem törődnek a gyermek otthoni és iskolai munkájával.

E tendenciákból következően – a társadalmi funkciójának megfelelően – az iskolának kell az eddigieknél lényegesen nagyobb nevelői szerepet vállalnia.

Az iskolánkból kikerülő gyerekek nagyon hamar bekerülnek a társadalmi szerepvállalás körforgásába, egy-két év, és gyermekkel a karjukon jelennek meg, munkába állnak, követelmények vannak velük szemben a viselkedéskultúra tekintetében.

A célunk az, hogy az iskolából, amelyben sokféle, ki nem bontott lehetőség van még, életrevaló, képességeiknek megfelelő önmegvalósításra alkalmas emberek kerüljenek ki, akik az élettel sokoldalú kapcsolatban, másokkal kooperálva képesek létezni.



„...még a némák is megszólalnak...”

A drámapedagógiáról – Zsolnai József

Buga Emőke riportja

BE: Azt szeretném, ha először a drámapedagógiáról mint olyanról mondaná el a véleményét, ha megfogalmazná, hogy egyáltalán mit ért ön ez alatt a módszer alatt, ez alatt a fogalom alatt?

ZsJ: Azt kell tudni, hogy én a drámapedagógiával rendkívül nehezen barátkoztam meg.

BE: Például ez is nagyon érdekes, hogy miért?

ZsJ: Tudja, én olyan előiskolázottsággal rendelkeztem, hogy mélyen hittem abban, hogy az ember el van intézve azzal, ha az úgynevezett kognitív szférát jól ki-munkáljuk. Erre az egész mozgalomra engem egy Mezei Éva nevű szinkronrendező vett rá, aki hónapokat töltött Angliában. A legjobb tudomásom szerint ő volt az, aki ezt a módszert meghonosította Magyarországon. Én akkortájt – a hetvenes évekről van szó – kommunikáció-kutatással foglalkoztam, s az volt az én – mondjuk így – hülyeségem, hogy a kommunikáció, amit én akkor egyfajta kognitív modellszerű formában képzeltem el, semmilyen körülmények között nem egyeztethető össze a drámajátékkal. Mezei Éva, aki akkortájt engem mégis sokra becsült, meghallotta, hogy cigány gyerekeknek a magyar anyanyelvre történő szocializálásával foglalkozom, és eljött a lakásomra Csökölybe, ahol én kutatóként „vidéki száműzetésben” éltem. Alig akartam beengedni a házba, majdnem egy kis konfliktus lett belőle... Két napig gyözködött engem arról, hogy mire jó ez az egész. Aztán kötöttünk egy egyezséget: én megígértem neki, hogy megtanítom, hogyan lehet ezt a rendkívül összetett és nagyon értékes pedagógiai tudnivalót leírni, mert színhagyomány útján azért ez teljességgel nem terjed, ő viszont

ennek fejében azt kérte, hogy azok a pedagógusok, akik a NYIK⁵ programban közreműködnek, vegyenek részt azokon a tanfolyamokon, amiket ő tart. Nos, ezt mi úgy képzeltük akkor – jellemző az én mondjuk negyedszázaddal ezelőtti észjárásomra, de a tanítványaim észjárására is –, hogy Mezei Éva majd előadást fog tartani. Mert ugye ezt szoktuk meg. Azonban nem így történt: amikor a résztvevők bejöttek a terembe, Mezei Éva mindenkit arra kért, hogy csinálja vele a gyakorlatokat. Nos ez annyira váratlanul érte az akkoriban a drámapedagógiai gondolkodásmódhoz és mimézishez hozzá nem szokott pedagógusokat, hogy mindenki pánikba esett, és nem akarták csinálni. Végül nekem is be kellett állnom, és miután látták, hogy a Zsolnai is elkezdte csinálni, ők is megpróbálták. Vagy két óra hosszában keresztül játszottunk, és utána ültünk le megbeszélni, hogy itt egyáltalán miről is van szó. Én ekkor figyeltem fel az egész dologra.

BE: Gondolom a személyes részvétel meggyőzte...

ZsJ: Igen. Irodalmat kértem, és azon tűnődtünk, hogy hány éves kortól kezdve lehetne ezt alkalmazni. Mivel én kutatóként minden pedagógiai munkát kisiskolás korban kezdek, ezért azt mondtam, hogy indítsuk első osztálytól. De a drámatanulásnak először mi azt az enyhébb változatát vettük át, melynek során a gyerekekben a mimetizáló képességek sorozatát fejlesztettük ki. Ez azt jelenti, hogy olyan gyakorlatokat építettünk a tantervbe, amelyeket a színészek helyzetgyakorlatként csinálnak – a gondolatban történő tübe-

⁵ NYIK program – nyelvi-irodalmi-kommunikációs program